

HALTIJAN ARVOITUKSESTA:

Haltijan arvoitus on valikoima leikkilisiä aktiviteetteja, joiden tarkoituksena on kehittää lasten kiinnostusta ja ymmärrystä ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvistä asioista, sekä edistää lasten ekologista lukutaitoa ja laajemmin monilukutaitoa. Materiaalin avulla lapset voivat käsitellä ja pohtia ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyviä teemoja suomalaisiin myytteihin perustuvan tarinan kautta. Tarinassa ukkosen haltija Ukko menettää sään hallinnan. Lasten tehtävänä on tutkia mistä tämä johtuu ja luoda kuvitteellisia ratkaisuja, joiden avulla Ukko voisi jälleen hyvin ja pystyisi jälleen hallitsemaan säätä.

Kokonaisuus rakentuu seitsemästä pedagogisesta aktiviteetista, jotka voidaan toteuttaa esimerkiksi luokkahuoneessa ja/tai ulkona. Aktiviteetit soveltuvat myös lasten iltapäivä- tai kerhotoimintaan sekä kotikäyttöön. Materiaali sisältää työskentelyohjeet, keskustelua tukevia kysymyksiä sekä mallipohjia tehtäviin liittyviä askarteluja varten.

Haltijan arvoitus - aktiviteettikortit ovat jatkoa Haltijan kuiskaus - materiaalille ukkosen haltija Ukon, metsänhaltija Tapion, vedenhaltija Vetehisen ja muinaisen tietäjävähö Myrrysmiehen maailmassa.

TEKIJÄT 2020:

Chin-Chin Wong	Opetuksellinen sisältö, tarina ja askartelupohjat
Kristiina Kumpulainen	MOI-kehittämishojelman johtaja
Sara Sintonen, Heidi Sairanen	Pedagogiset asiantuntijat
Jenny Renlund, Jenny Byman	Pedagogiset avustajat
Emilia Erfving, Antti Hintsa	Hahmot ja kuvitus
Noora Oksa, Karen Ehrstedt	Tekstin käännös

KIRJALLISUUTTA:

Erfving, E., Hintsa, A., Sintonen, S., Sairanen, H. & Kumpulainen, K. (2017). Haltijan kuiskaus. Haettu <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/206657>

Kumpulainen, K., Sintonen, S., Vartiainen, J., Sairanen, H., Nordström, A., Byman, J. & Renlund, J. (2018). Kurittomat palaset: Monilukutaitoa opitaan ilolla. Helsinki: Kiriprintti Oy.

Stone, M. K. & Barlow, Z. (2005). Ecological literacy: Educating our children for a sustainable world. San Francisco : Sierra Club Books.

Wong, C. C. (2018). Riddle of the spirit: promoting sustainability through play design in Finnish education. Haettu <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/34762>

Wong, C. C. & Kumpulainen, K. (2020). Multiliteracies pedagogy promoting young children's ecological literacy on climate change. Teoksessa K. Kumpulainen & J. Sefton-Green (toim.), Multiliteracies and Early Years Innovation: Perspectives from Finland and Beyond. London: Routledge.

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Monilukutaitoa opitaan ilolla

www.monilukutaito.com

HALTIJAN ARVOITUS

AKTIVITEETTIKORTIT

CHIN-CHIN WONG
KRISTIINA KUMPULAINEN
SARA SINTONEN
HEIDI SAIRANEN
JENNY BYMAN
JENNY RENLUND
EMILIA ERFVING
ANTTI HINTSA

HALTIJAN ARVOITUS

Mitä Ukolle on tapahtumassa?

Vanhojen tarinoiden mukaan voimakkain suomalainen haltija on ukkosen haltija Ukko. Hän hallitsee säätä ja huolehtii neljästä vuodenaikasta. Ukkoa kutsutaan myös sadonkorjuun haltijaksi, koska hänen ansiostaan aurinko paistaa. Ukko tuo sateen ihmisten viljelyksille ja kasveille, samoin kuin eläimille ja ihmisille itselleen. Ukko on myös hyvin tärkeä ihmisille, koska hänen ansiostaan ihmisillä on ruokaa. Kun kyläläiset tarvitsevat vettä, he kutsuvat Ukkoa matkimalla ukkosen ja sateen ääniä. Ukolla on kolme hyvää ystävää, jotka ovat muinainen tietäjävälho Myrrysmies, metsän haltija Tapio ja vedenhaltija Vetehinen. Yhdessä he suojelevat ihmisiä, eläimiä, kasveja ja muuta luontoa.

Eräänä iltapäivänä Myrrysmies on päiväunilla, kun kaksi kyläläistä tulevat hänen luokseen. Kyläläiset näyttävät hyvin huolestuneilta ja he herättävät Myrrysmiehen. "Myrrysmies! Sinun on autettava meitä! Sää on ollut outo ja arvaamaton lähiaikoina. Olemme menettäneet paljon satoa. Meillä ei ole tarpeeksi ruokaa ensi talveksi. Mitä meidän pitäisi tehdä?" Sitten yksi kyläläisistä purskahtaa itkuun. Myrrysmies on myös huomannut tilanteen ja vastaa: "Vaikuttaa siltä, että sää ja ilmasto ovat muuttunut omituisiksi ja ennustamattomiksi. Tämä ei ole normaalia. Ei hätää, minä selvitän ongelman ja ratkaisen sen!"

Kyläläisten lähdettyä Myrrysmies menee metsään. Hän kysyy Tapiolta ja Vetehiseltä tietävätkö he mitä säässä tapahtuu. Tapio sanoo: "Olen myös huomannut, että neljä vuodenaikaa ovat muuttuneet. Kesällä sataa lunta ja talvella paistaa aurinko." "Sen on oltava Ukko!", Vetehinen vastaa. "Hän hallitsee säätä ja ilmastoa. Kysytään häneltä!" Kolme haltijaa huutavat kovaan ääneen: "Ukko!" Ukko saapuu esiin pilven takaa. Hän näyttää alakuloiselta ja voimattomalta.

"Ukko, mikä hätänä?" Myrrysmies kysyy. Ukko vastaa kyöneleht silmissään: "Myrrysmies, Tapio ja Vetehinen, en tiedä mikä minulla on! Tunnen itseni heikoksi, enkä pysty hallitsemaan säätä enää. Teidän täytyy auttaa minua!" Haltijat lupaavat: "Ei huolta, Ukko! Me autamme sinua selvittämään mitä täällä tapahtuu. Autamme myös sinua tuntemaan olosi taas vahvaksi!"

Ystävät, tahdotteko liittyä mukaan ratkaisemaan arvoitusta ja auttaa Ukkoa voimaan paremmin? Minä opastan teitä lähettämällä kirjeitä avuksenne.

IDEOITA MATERIAALIN HYÖDYNTÄMISEEN:

- Materiaalista löytyvät Etsi, Pohdi ja Luo -ympyrät opastavat ilmastoasioiden tutkimisessa ja Ukon auttamisessa. "Etsi" rohkaisee lapsia pitämään mielensä avoimena uusille ideoille ja ajatuksille. "Pohdi" rohkaisee lapsia pohtimaan ja keskustelemaan kriittisesti millä tavalla uusi tieto liittyy arvoitukseen. "Luo" rohkaisee lapsia luovuuteen ja kuvittelemaan tarinalle onnellisen lopun arvoituksen ratkaisemiseksi.
- Yhtenäisen oppimiskokemuksen saavuttamiseksi suosittelemme aloittamaan arvoituksesta, ja jatkamaan tehtävillä 1-7. Materiaalin työstön voi päättää yhteiseen pohtivaan keskusteluun.
- Materiaali sisältää neljä kirjettä velho Myrrysmieheltä, jotka opastavat lapsia tehtävien aikana. Suosittelemme käyttämään kirjeitä apuna siirtymävaiheissa eri tehtävien välissä. Tyhjäksi jätetyt kirjeet on tarkoitettu aikuisen käyttöön, helpottamaan lasten ohjaamista tehtäviin liittyen. Materiaalin kuuluu myös diplomi Myrrysmieheltä ja haltijoilta, kiitokseksi lapsille tutkimukseen osallistumisesta ja arvoituksen selvittämisestä.
- Haltijan arvoituksen työkirja on suunniteltu tehtävien toteuttamisen tueksi. Sen sisältämät askartelua varten luodut mallipohjat tuovat leikillisyyttä työskentelyn eri vaiheisiin.
- Jokainen tehtäväkortti sisältää pedagogisen ohjeistuksen, työkirjasta löytyvän mallipohjan sekä avoimia kysymyksiä lapsille ja opettajille/aikuisille yhteistä keskustelua varten. Tehtävät voi aloittaa aikuisten ohjeistuksella. Tehtävän päätteeksi kokoonnutaan yhteiseen keskusteluun.
- Materiaalia voidaan soveltaa myös muihin opetustarkoituksiin lasten ja opettajien kiinnostusten mukaan. Esimerkiksi Ennustusnoppia voidaan käyttää tarinankerrontaan luovassa kirjoittamisessa ja Haltijoiden silmin -draamavälineet sopivat myös näytelmien luomiseen. Kuvitusta voi myös hyödyntää luokkahuoneissa ja lapsiryhmissä erilaisiin tarkoituksiin.

MITÄ ON EKOLOGINEN LUKUTAITO?

Ekologinen lukutaito (ekolukutaito) viittaa kykyyn ymmärtää ekologian peruseräitä - sitä kuinka maapallon ekosysteemit kannattelevat "elämän verkostoa" (Stone & Barlow, 2005). Ekolukutaito on keskeistä ihmisten ja luonnon systeemien keskinäisen yhteenkietoutuneisuuden ymmärtämisessä ja siten kestävästä yhteiskunnan luomisesta. Johdamme seitsemän toisiinsa liittyvää taitoa, jotka ovat keskeisiä ekolukutaidossa: empatia, yhteistyö, viestintä, luovuus, systeemijäätelu, kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisutaidot (Wong & Kumpulainen, 2020).

Empatia viittaa henkilökohtaisen, välittävän ja tunnetasolla merkityksellisen luontosuhteen kehittämiseen. Yhteistyö alleviivaa sitä, kuinka tärkeää on kykyä työskentelemään ja toimimaan toisten kanssa kestävästä tulevaisuuden luomiseksi. Viestintä, joka liittyy läheisesti yhteistyöhön, tähdentää kykyä ilmaista ideoita ja tietoa eri muodoissa. Se sisältää myös yhteisen kielen kehittämisen tiedon jakamista ja luomista varten. Luovuudella tarkoitetaan kykyä luoda uusia ja tuoreita ideoita ympäristöön kestävyteen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ja uusien, ympäristöä vahingoittumattomien elämäntapojen löytämiseksi. Systeemijäätelu viittaa kykyyn ymmärtää maailmaa joukkona toisiinsa kytkeytyneitä systeemejä. Kriittinen ajattelu edellyttää analyyttistä merkityksenantoa sisältäen erilaisten agendojen ja intressien tunnistamisen ihmisten käyttäytymisessä ja vuorovaikutuksessa suhteessa luontoon. Kriittinen ajattelu liittyy myös rationaaliseen analyysiin ympäristöön liittyvistä ilmiöistä. Ongelmanratkaisutaidot painottavat taitoa määrittää ongelmia, arvioida vaihtoehtoja ja soveltaa ratkaisuja kestävästä elämäntavan saavuttamiseksi.

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Monilukutaitoa opitaan illoilla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 1:

KYSY HALTIJOILTA!

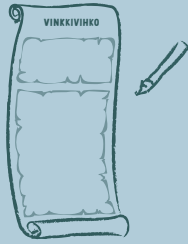
Mitä Ukolle on tapahtumassa? Metsänhaltijat saattavat tietää!

Kysytään muilta haltijoilta apua. Haltijoita piileskelee joka puolella metsää. Etsi haltijoita ja selvitä mitä sanottavaa heillä on tästä arvoituksesta. He saattavat puhua vanhoilla haltijakielillä. Selvitä heidän puheensa sanakirjan avulla ja etsi lisää tietoa uusista vihjeistä.

Tehtävä 1: KYSY HALTIJOILTA!

ETSI

Välineet: (Työkirja s. 1)

Vinkkivihko

Sanakirja

Ilmastonmuutoksesta kertovat kirjat ja verkkosivustot

Ohje:

1. Aikuisen valitsee neljä teemaa (alla on lista suositelluista teemoista), joita lapset voivat tutkia. Kirjoita teema haltijoiden kielellä neljän eri haltijan tyhjälle puhekuplalle. Piilota puhekupla ympäristöön lasten löydettäväksi.
2. Ohjaa lapsia täyttämään vinkkivihko ja sanakirja työkirjan ohjeen mukaisesti. Pyydä lapsia etsimään puhuvia haltijoita ja selvittämään, mitä haltijat sanovat sanakirjan avulla. Kirjoittakaa käänнос vinkkivihkoon.
3. Selvittäkää mitä vihje tarkoittaa hyödyntämällä kirjallisuutta, internetiä tai muita lähteitä. Kirjatkaa hankkimanne tieto vinkkivihkoon (tai käytäkää muita tallennusmuotoja kuten valokuvia tai videota).
4. Jakakaa tietonne ja keskustelkaa niistä yhdessä.
5. Voitte toistaa tämän tehtävän ja tutkia eri teemoja.

Keskustelu:

- Millaisia vihjeitä löytyi? Mitä ne merkitsevät?
- Mitä haltijat yrittävät kertoa meille?
- Millä tavalla tehtävän neljä vihjettä liittyvät toisiinsa?
- Millä tavalla vihjeet liittyvät meihin ihmisiin?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

MOI
Monilukutaitoa opitaan ilolla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen, Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

SUOSITELLUT TEEMAT

Teemat jotka liittyvät lasten jokapäiväiseen elämään:

RUOKA
ruokahävikki

SÄHKÖN TUHLAAMINEN
sähkön tuhlaaminen

METSÄN ROSKAAMINEN
metsän roskaaminen

UHANALAISET LAJIT
uhanalaiset lajit

AUTOJEN PÄÄSTÖT
autojen päästöt

Abstraktimmat teemat jotka liittyvät ilmastonmuutokseen:

SÄÄ JA ILMASTO
Sää ja ilmasto

HIILIJALANJÄLKI
Hiilijalanjälki

KASVIHUONEKAASUT
Kasvihuonekaasut

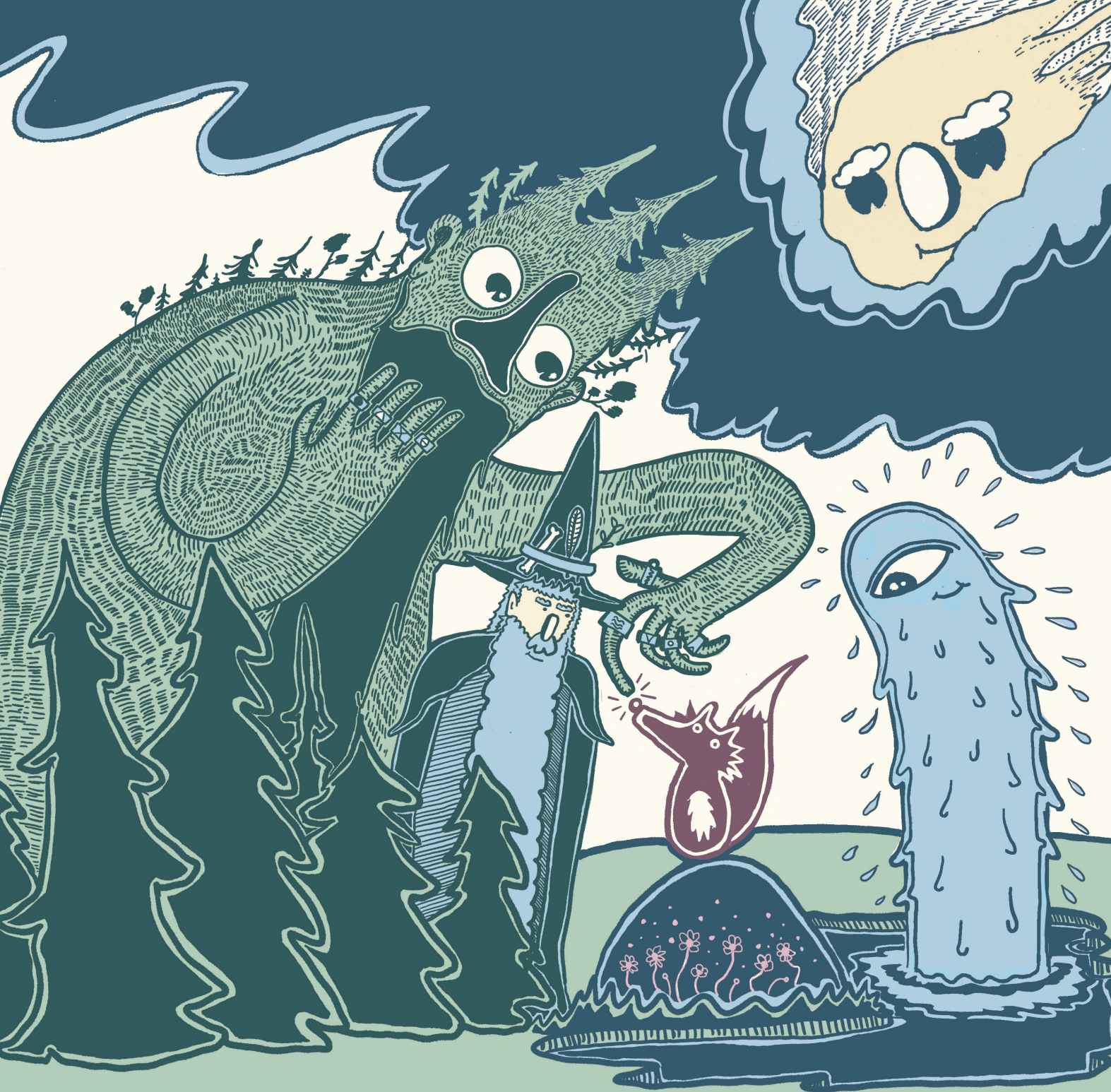
ILMASTON LÄMPENEMINEN

UHANALAISET LAJIT

Ilmaston lämpeneminen

UHANALAISET LAJIT

Uhanalaiset lajit

Tehtävä 2:

HALTIJOIDEN SILMIN

Ota selvää mitä haltijat ajattelevat ja miltä heistä tuntuu!

Muinaisella tietäjäväholla Myrrysmiehellä on kolme esinettä millä taikoa. Nämä kolme esinettä ovat Ukon kiikarit, Veteisen lasi ja Tapion naamio. Näiden taikaesineiden avulla voimme nähdä mitä haltijat näkevät. Ne auttavat ajattelemaan ja tuntemaan haltijoiden tavoin, jolloin saamme selville mistä haltijat pitävät ja mistä eivät. Menkää ulos ja toimikaa haltijoiden tavoin; näe, kuule, tunne ja ajattele kuten he! Saatatte saada ajatuksia siitä, miksi Ukko ei voi hyvin ja kuinka voitte auttaa häntä!

Tehtävä 2: HALTIJOIDEN SILMIN

ETSI

Välineet: (Työkirja s. 2)

Ukon kiikarit

Vetehisen lasi

Tapion naamio

Ohje:

1. Seuratkaa työkirjan ohjeita ja valmistakaa taikaesineet.
2. Jokainen lapsi saa yhden taikaesineen. Lue haltijoiden kuvaukset tutustuaksesi niihin.
3. Vie taikaesineet ulos, tarkastele ja tutki ympäristöä haltijoiden silmin. Etsikää asioita, joista haltijat pitävät ja joista he eivät pidä. Käyttäkää silmiä, korvia, nenää ja käsiä selvittääksenne arvoitus! Kokeilkaa eri haltijoina olemista, sekä vaihtamalla taikaesineitä keskenänne.
4. Jakakaa ajatuksia ja keskustelkaa yhdessä.

Keskustelu:

- Näkevätkö haltijat saman kuin me? Kuvittele millaisia värejä, muotoja ja kuvia haltijat näkevät?
- Kuvittele millä tavoin toiset haltijat aistivat maailmaa? Mitä kiven haltija näkee? Miltä tulen haltijasta tuntuu? Luokaa omia taikaesineitä ja muuttukaa metsän haltijoiksi.
- Saitteko selville vihjeitä, jotka kertovat miksi Ukko voi huonosti?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

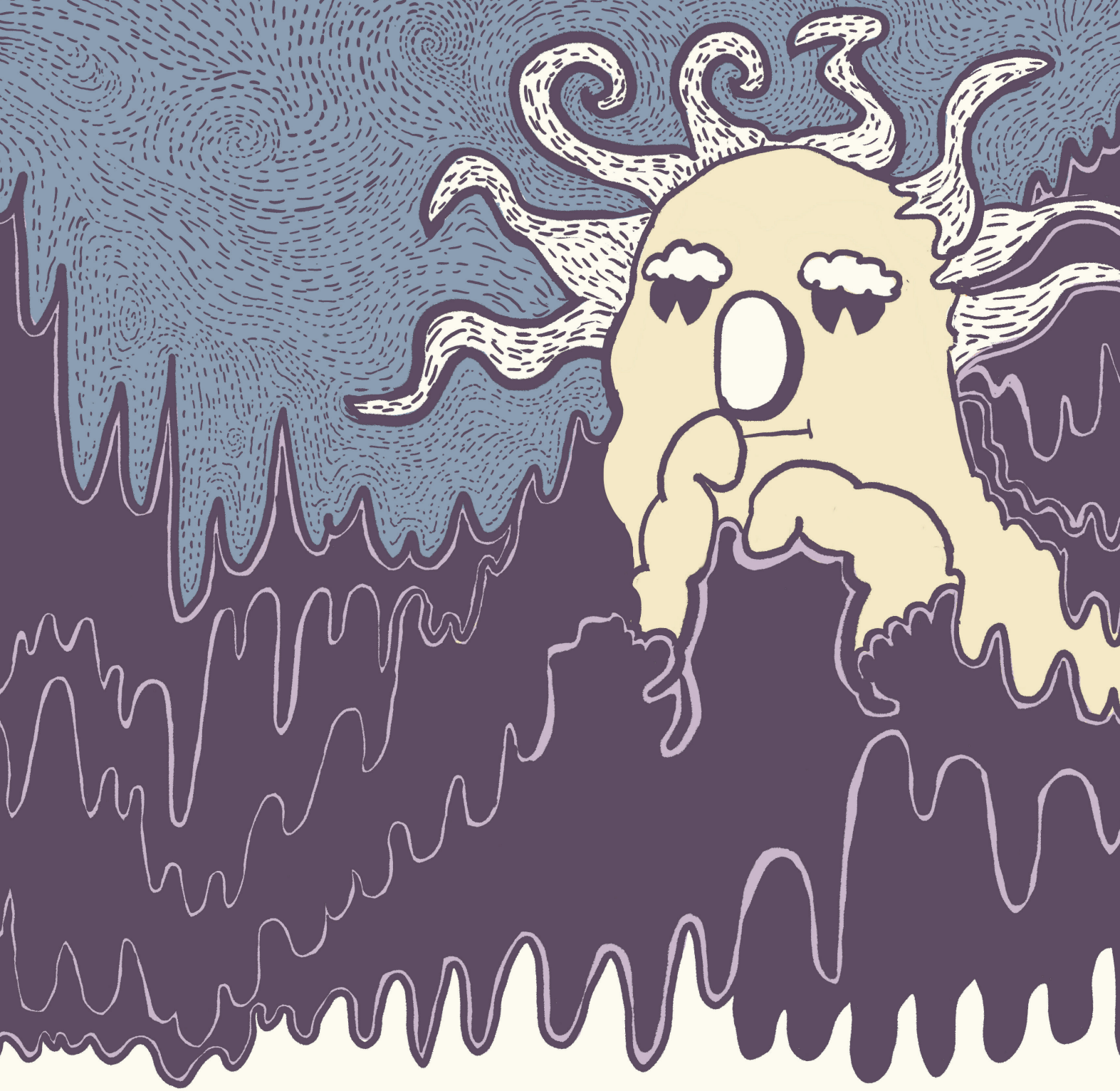
Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

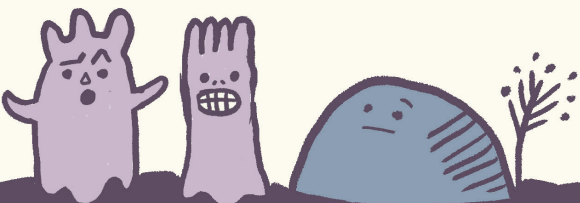

Tehtävä 3:

ISO IDEOIDEN SEINÄ

Onko teillä ajatuksia siitä, miksi Ukko ei voi hyvin? Kootkaa yhteen kaikki ideanne ja luokaa iso ideoiden seinä!

Mitä olette tähän mennessä saaneet selville? Tiedätkö nyt mistä haltijat pitävät ja eivät pidä? Onko teillä aavistusta siitä, mitä Ukolle on tapahtumassa? Kirjoittakaa kaikki ajatukset ajatuskupliin, jotka kiinnitätte ideoiden seinään. Muistakaa jakaa ajatuksenne, jotta voitte pohtia niitä yhdessä!

Tehtävä 3: ISO IDEOIDEN SEINÄ

POHDI

Välineet: (Työkirja s. 3)

Ajatuskuplat

Iso tyhjä seinä

Ohje:

1. Leikkaa kaikki ajatuskuplat työkirjasta.
2. Mistä haltijat pitävät ja eivät pidä? Onko teille ideoita siihen, miksi Ukko ei voi hyvin? Onko teillä kysymyksiä? Pohtikaa ryhmän kanssa ja kirjoittakaa ajatuksenne ja kysymyksenne ajatuskupliin.
3. Kootkaa ajatuskuplat ja kiinnittäkää ne ideoiden seinälle. Voitte myös lisätä seinälle vinkkivihkot ja ideat, joita olette keränneet kahdesta ensimmäisestä tehtävästä 'etsi' -teemassa.
4. Keskustelkaa ryhmässä isosta ideoiden seinästä.

Keskustelu:

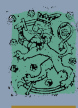
- Mistä johtuu,, että Ukko ei voi hyvin ja on surullinen?
- Onko Ukko surullinen koska luonto ei voi hyvin?
- Onko teillä ehdotuksia siihen, millä tavoin voisitte auttaa Ukkoa?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

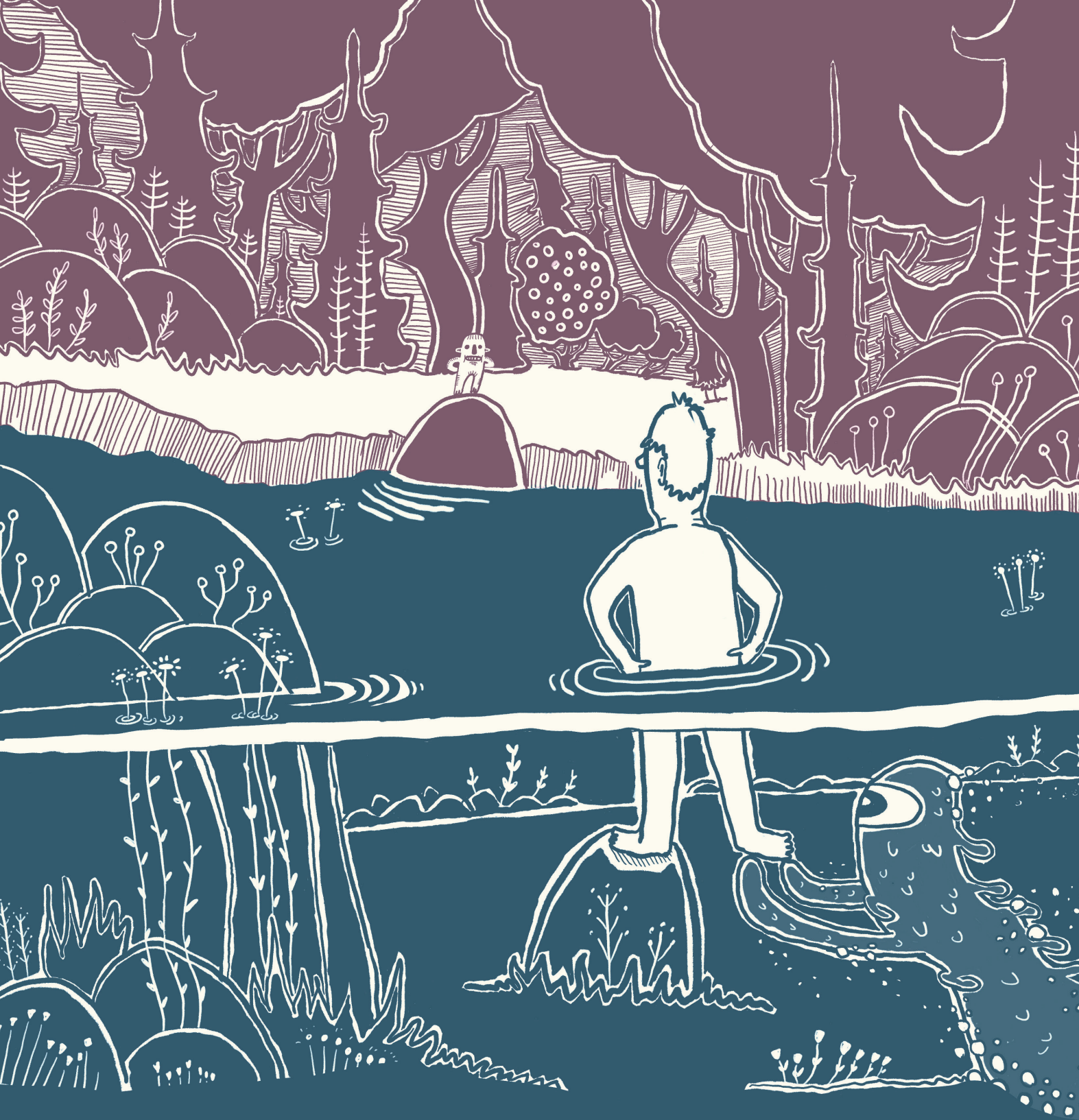

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

MOI
Monilukutaitoa opitaan ilolla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Siitonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 4:

HALTIJAN TOTEEMI

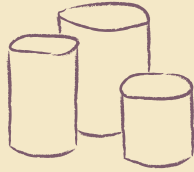
Millä tavoin haltijat suojelevat meitä?

Suomalaisilla oli tapana rakentaa toteemipaaluja, joilla uskottiin olevan suojaavia voimia. Kuvittele millä tavoin Ukko, Vetehinen ja Tapio suojelevat meitä? Miten he auttavat meitä? Katso ympärillesi, mitä asioita löydät, jotka liittyvät kolmeen haltijaan? Tehkää omat haltijan toteemit ja kertokaa toteemien avulla millä tavoin haltijat huomaamattamme suojelevat meitä joka päivä!

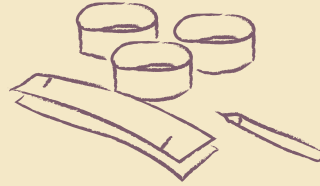
Tehtävä 4: HALTIJAN TOTEEMI

POHDI

Välineet: (Työkirja s. 4-5)

Ukko, Vetehinen ja
Tapio-toteemipaalut

Toteemipaalun osia

Ohje:

1. Leikkaa kaikki osat irti ja tee kolme haltijan toteemia ja toteemipaalun osaa, seuraamalla työkirjan ohjeita.
2. Kuvittele millä tavoin haltijat tukevat tai suojelevat meitä? Mitä materiaaleja he antavat meille: esimerkiksi puuta, vettä tai ilmaa? Valitse yksi toteemipaalun osa ja kerro millä tavoin kuvat liittyvät haltijoihin. Laita toteemipaalun osa valitun haltijan toteemin huipulle.
3. Keksi lisää asioita, joita haltijat antavat ja luo näistä uusia osia toteemipaaluun. Käännä toteemit ja toteemipaalun osat toisinpäin ja piirrä niiden toiselle puolelle. Miten korkean toteemin pystyt rakentamaan?

Keskustelu:

- Ukko antaa meille puhdasta ilmaa, hyvän sään ja neljä vuodenaikaa. Tapio pitää metsät terveinä ja runsaina. Vetehinen tarjoaa vettä, jokia ja järviä. Katso toteemipaalun kuvia. Mistä haltijoiden antimet koostuvat?
- Katsokaa ympärillenne. Kuvittele millä tavoin jokapäiväinen toimintamme liittyy haltijoihin? Käytämmekö tai syömmekö jotain haltijoiden antamaa?
- Millaisia toteemipaalun osia teitte? Miksi?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää
kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 5:

ENNUSTUSNOPAT

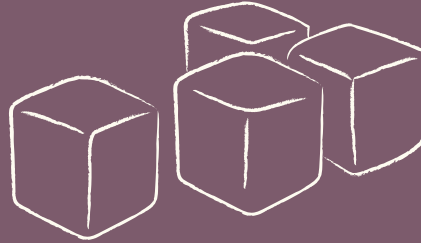
Heitä ennustusnoppia ja ota selvää tulevaisuudesta!

Muinainen tietäjälelvo Myrrysmies osaa ennustaa tulevaisuuden tarkkailemalla puiden, risujen ja kivien muodostamia kuvioita. Hän ottaa neljä puista ennustusnoppaa taikalaukustaan. Jokainen nopan osa edustaa yhtä elementtiä tulevaisuudesta. Nopat kuvaavat haltijoita, tunteita, paikkoja ja ihmisiä. Voitko ennustaa tulevaisuutta nopista? Otetaan selville mitä nopat kertovat ja luodaan tarinoita! Käännä nopat nurin päin ja luo omia noppia osaksi tarinaa.

Tehtävä 5: ENNUSTUSNOPAT

LUO

Välineet: (Työkirja s. 6-7)

Ennustusnopat

Ohje:

1. Täydennä “meidän noppa” piirtämällä. Leikkaa työkirjasta neljä ennustusnopan pohjaa ja taittele ne nopiksi seuraamalla viivoja.
2. Heitä nopat ja katso mitkä kuvat jäävät näkyviin noppien yläpinnalle. Kertokaa ryhmässä tarina meistä ja haltijoista.
3. Käännä nopat nuriin, piirrä omia noppia ja käytä niitä tarinankerronnassa!

Keskustelu:

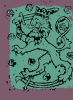
- Millaisen tarinan loitte?
- Millaiseksi kuvittelette haltijoiden ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen?
- Mitä voisimme tehdä, jotta haltijat tulisivat onnellisiksi?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

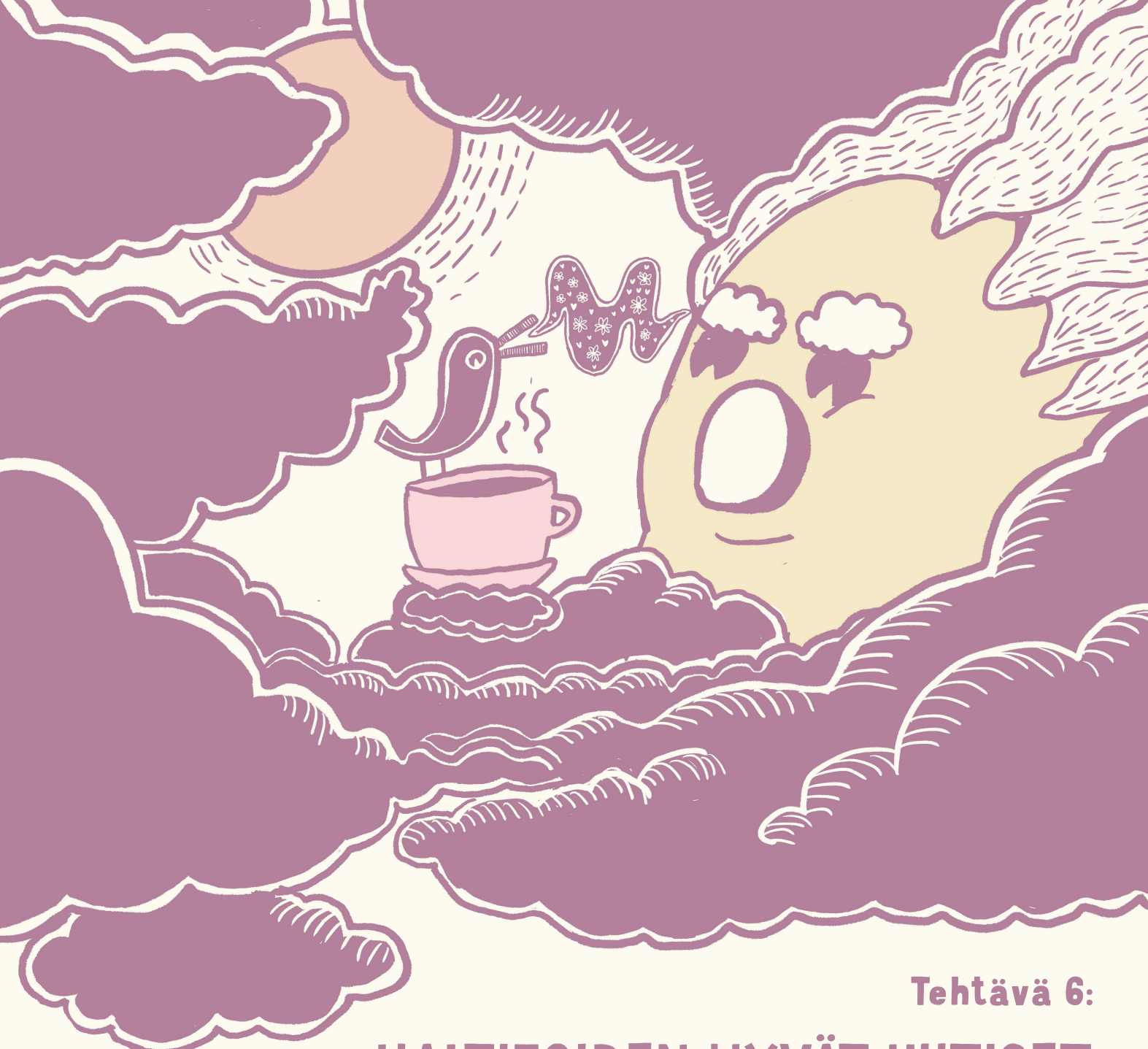
Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Monilukutaitoa opitann ilolla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 6:

HALTIJOIDEN HYVÄT UUTISET

Mitä Ukolle lopulta tapahtuu? Miten saamme hänet jälleen onnelliseksi?

Nyt teillä on joitain ajatuksia siitä, miksi Ukko voi huonosti ja on onneton. Luodaan onnellinen loppu ja kerrotaan millä tavalla saamme Ukon jälleen voimaan hyvin. Valitkaa yksi idea/ongelma isosta ideoiden seinästä ja keksikää tämän perusteella onnellinen loppu. Välittäkää hyvät uutiset kaikille haltijoille ja ihmisille uutiskirjan avulla.

Tehtävä 6: HALTIJOIDEN HYVÄT UUTISET

LUO

Välineet: (Työkirja s. 8)

Haltijoiden Hyvät Uutiset

**Välineet ja materiaalit
tarinanne tallentamiseksi**
(ideat isosta ideoiden seinästä,
paperia, värikyniä, sakset, teippi,
tablettitietokoneet, kamera ja
roolileikkivälineet)

Ohje:

1. Pohtikaa mitä saitte selville aikaisemmissa tehtävissä ja keskustelkaa tärkeimmistä syistä, joiden takia Ukko ei voi hyvin ja menetti sään hallinnan.
2. Keskustelunne perusteella, valitkaa yksi kysymys tai ongelma tehtävästä 3 'iso ideoiden seinä' ja keksikää tarina, joka vastaa tähän ongelmaan. Kuvailkaa kuinka tämä auttaa Ukkoa voimaan hyvin ja tulemaan onnelliseksi.
3. Haltijoiden Hyvät Uutiset auttavat teitä luomaan tarinanne. Seuratkaa ohjeita ja tallentakaa tarinanne eri tavoilla, esimerkiksi piirtämällä, kirjoittamalla, kertomalla, valokuvilla tai videoilla!

Keskustelu:

- Kuvitelkaa ja pohtikaa miksi Ukko menetti sään hallinnan?
- Mikä on mielestänne keskeisin ongelma?
- Voimmeko auttaa Ukkoa tämän ongelman ratkaisemisessa?
- Miten saisimme Ukon jälleen voimaan hyvin?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää
kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

MOI
Monilukutaitoa opitaan ilolla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 7:

YHTEINEN TULEVAISUUDEN METSÄ

Mitä toivoisit itsellesi, muille ihmisille, eläimille, kasveille ja koko luonnolle?

Merkitse toiveesi tulevaisuudesta esimerkiksi puuhun tai johonkin muuhun luontokappaleeseen. Kerätkää kaikki toiveet yhteen ja luokaa näistä suuri tulevaisuuden metsä!

Tehtävä 7: YHTEINEN TULEVAISUUDEN METSÄ

LUO

Välineet: (Työkirja s. 9)

Toivomuspuita ja -pensaita

**Askartelu- ja
piirustusvälineitä**
(esimerkiksi tusseja,
sakset ja teippi)

Ohje:

1. Sulje silmäsi ja kuvittele millaisen tulevaisuuden toivoisit.
2. Kirjoita ja piirrä toiveesi puihin ja pensaisiin työkirjan mallipohjiin. Voit myös luoda omia haltijoita, eläimiä, kasveja tai mitä tahansa metsääsi.
3. Leikatkaa toiveenne irti ja luokaa toiveista yhteinen suuri metsä!
4. Pitäkää näyttely ja kutsukaa ystäväanne kokemaan tulevaisuuden metsä.

Keskustelu:

- Mitä voimme tehdä pitääksemme Ukon hyvinvoivana ja onnellisena?
- Onko sillä merkitystä välitämmekö ympäristöstä? Miksi?

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää
kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Monilukutaitoa opitaan ilolla

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

HALTIJAN ARVOITUS

TYÖKIRJA

CHIN-CHIN WONG
KRISTIINA KUMPULAINEN
SARA SINTONEN
HEIDI SAIRANEN
JENNY BYMAN
JENNY RENLUND
EMILIA ERFVING
ANTTI HINTSA

IDEOITA TYÖKIRJAN KÄYTTÖÖN:

- Tämä työkirja on suunniteltu käytettäväksi Haltijoiden arvoituksessa olevien aktiviteettien tueksi. Se sisältää mallipohjat kaikkiin tehtäviin.
- Suosittelemme hankkimaan yhden työkirjan jokaiselle kolmen lapsen ryhmälle.
- Mallipohjat on suunniteltu riittävän yksinkertaisiksi, jotta lapset pystyvät kokoamaan ne aikuisten avustuksella.
- Joidenkin mallipohjien toisella puolella on tyhjää tilaa, joihin lapset voivat kirjata ideoitaan. Lapsia voi myös rohkaista tekemään omia mallipohjia.
- Mallipohjissa on kahdenlaisia viivoja. Ne merkitsevät:

Leikkaa tästä: -----✂-----

Taita tästä: _____

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

Tätä julkaisua ei saa jakaa tai hyödyntää kaupallisiin tarkoituksiin.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

www.monilukutaito.com

Chin-Chin Wong, Kristiina Kumpulainen, Sara Sintonen, Heidi Sairanen,
Jenny Byman, Jenny Renlund, Emilia Erfving ja Antti Hintsa

Tehtävä 1: Kysy haltijoilta!

VINKKIVIHKKO

Selvitä mitä haltija yrittää kertoa sinulle.

Kun olet tehnyt käännöksen,
osaatko kertoa mikä on johtolanka?

Mitä johtolanka tarkoittaa?
Millaista tietoa sait selville?

СНПНІКІЯ
SANAKIRJA

K = A
B = B
Y = C

M = D
N = E
P = F
X = G

H = H
I = I
J = J
K = K

L = L
M = M
N = N
O = O

P = P
Q = Q
R = R
S = S

T = T
U = U
V = V
W = W

X = X
Y = Y
Z = Z
A = A

A = A
B = B
C = C
D = D

Ohjeet sanakirjan luomiseksi:

MARIKKA
SANAKIRJA

MOI

HALTIJAN ARVOITUS, 2019

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

CC BY-NC ISBN 978-951-51-5375-3

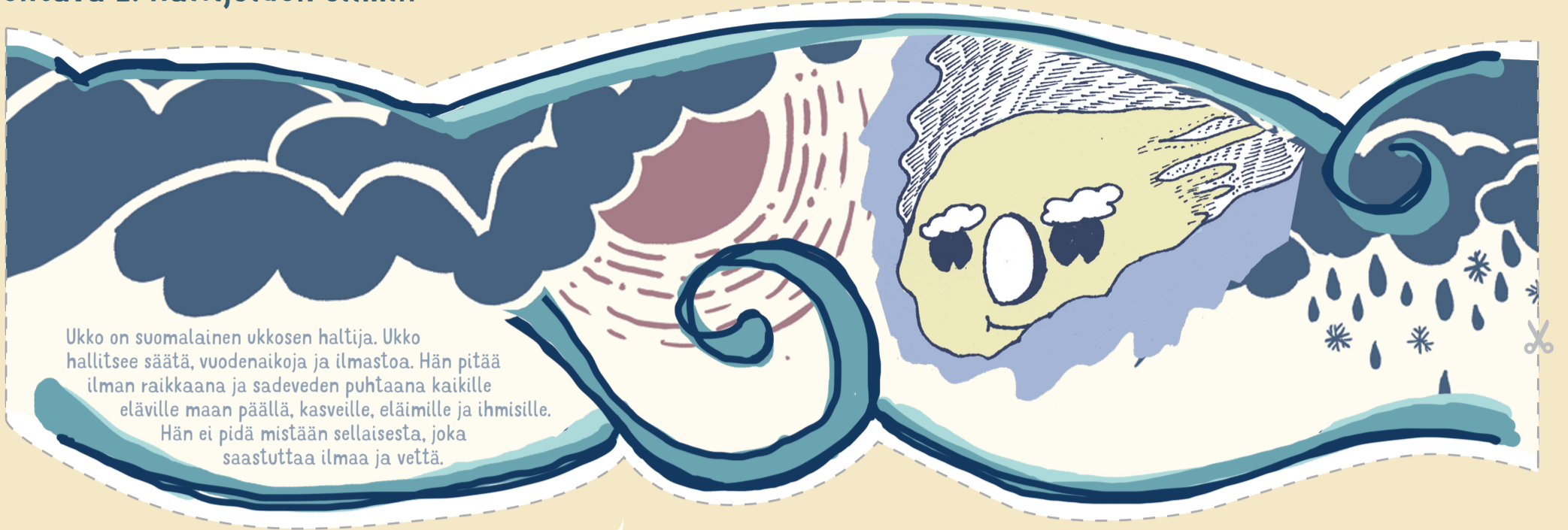
www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

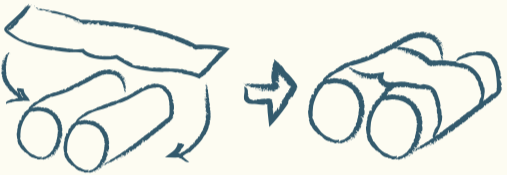
Tehtävä 2: Haltijoiden silmin

Ukko on suomalainen ukkosen haltija. Ukko hallitsee säätä, vuodenaikoja ja ilmasto. Hän pitää ilman raikkaana ja sadeveden puhtaana kaikille eläville maan päällä, kasveille, eläimille ja ihmisille. Hän ei pidä mistään sellaisesta, joka saastuttaa ilmaa ja vettä.

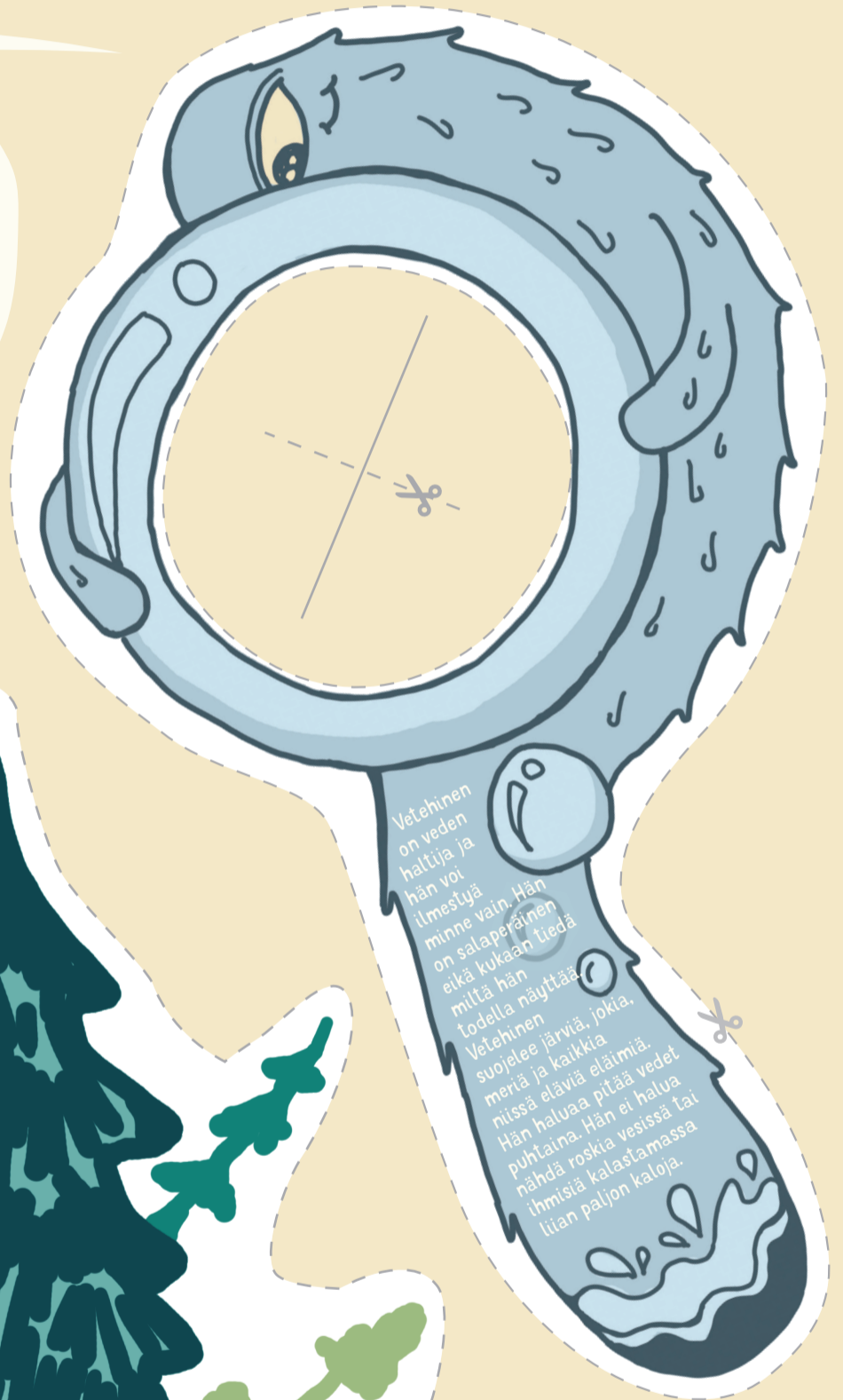
UKON KIIKARIT

Leikkaa kuvio irti. Kääri se kahden lieriön muotoisen esineen, esimerkiksi tyhjien vessapaperirullien ympärille ja kiinnitä teipillä.

VETEHISEN LASI

Leikkaa suuren lasi irti. Taita paperia hiukan ympyrän keskeltä ja leikkaa pieni viilto. Leikkaa ympyrä varovasti irti.

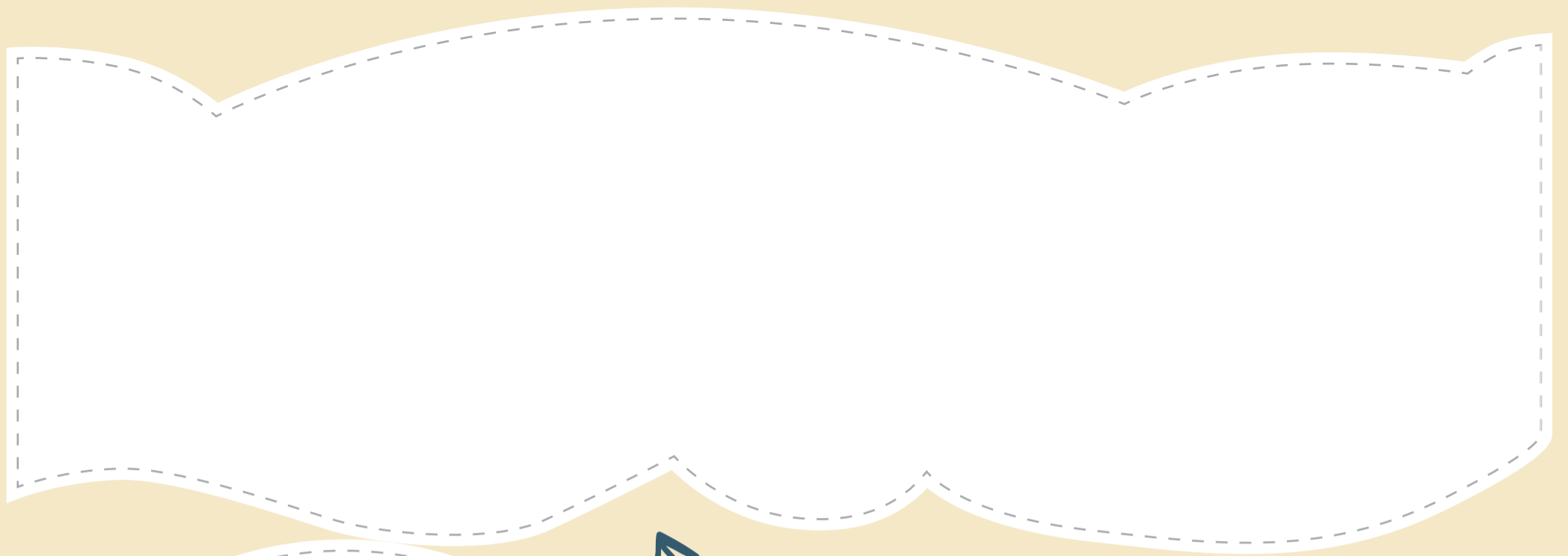
Vetehinen on veden haltija ja hän voi ilmestyä minne vain. Hän on salaperäinen eikä kukaan tiedä mitään hän todella näyttää. Vetehinen suojelee järviä, jokia, meriä ja kaikkia niissä eläviä eläimiä. Hän haluaa pitää vedet puhtaina. Hän ei halua nähdä roskia vesissä tai ihmisiä kalastamassa liian paljon kaloja.

Tapio on metsän haltija ja metsä on hänen valtakuntansa. Hän on myös metsästäjien haltija, jolta ihmiset pyytävät hyvää saalista ennen metsästämään lähtöä. Tapio haluaa pitää metsänsä vihreänä ja puhtaana ja metsän eläimet terveinä. Hän ei pidä siitä, että ihmiset metsästävät liian paljon eläimiä tai kaatavat liikaa puita.

TAPION NAAMIO

Leikkaa naamio irti. Leikkaa ympyrät varovasti irti samalla tavoin kuin Vetehisen lasista. Tee kaksi reikää naamion molempiin reunoihin ja kiinnitä niihin langat.

Luo oma
Ukon kiikarit!

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Luo oma
Vetehisen lasi!

Luo oma
Tapion naamio!

Tehtävä 3: Iso ideoiden seinä

AJATUSKUPLAT

Kirjoita yksi idea yhdelle kuplalle ja leikkaa kuplat irti katkoviivaa pitkin.

Onko teille selvinnyt miksi Ukko ei voi hyvin? Kootkaa kaikki ajatukset ja ideat ja luokaa iso ideoiden seinä!

Oletko selvittänyt mistä haltijat pitävät tai eivät pidä?

 <p>Haltijat pitävät...</p>	 <p>haltijat pitävät...</p>	 <p>haltijat pitävät...</p>	 <p>haltijat pitävät...</p>
 <p>Haltijat eivät pidä...</p>	 <p>Haltijat eivät pidä...</p>	 <p>Haltijat eivät pidä...</p>	 <p>Haltijat eivät pidä...</p>

Onko sinulla ajatuksia siihen, miksi Ukko ei voi hyvin ja on surullinen?

 <p>Ukko on surullinen, koska...</p>	 <p>Ukko on surullinen, koska...</p>	 <p>Ukko on surullinen, koska...</p>	 <p>Ukko on surullinen, koska...</p>
---	---	---	---

Onko sinulla kysyttävää?

			
---	---	---	---

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

© ⓘ ⓘ ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

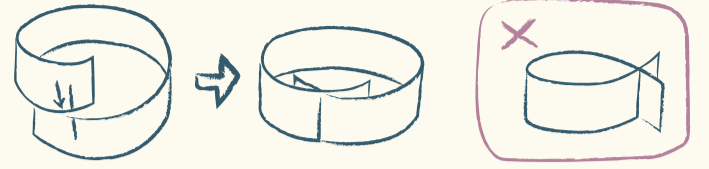

Tehtävä 4: Haltijan toteemi

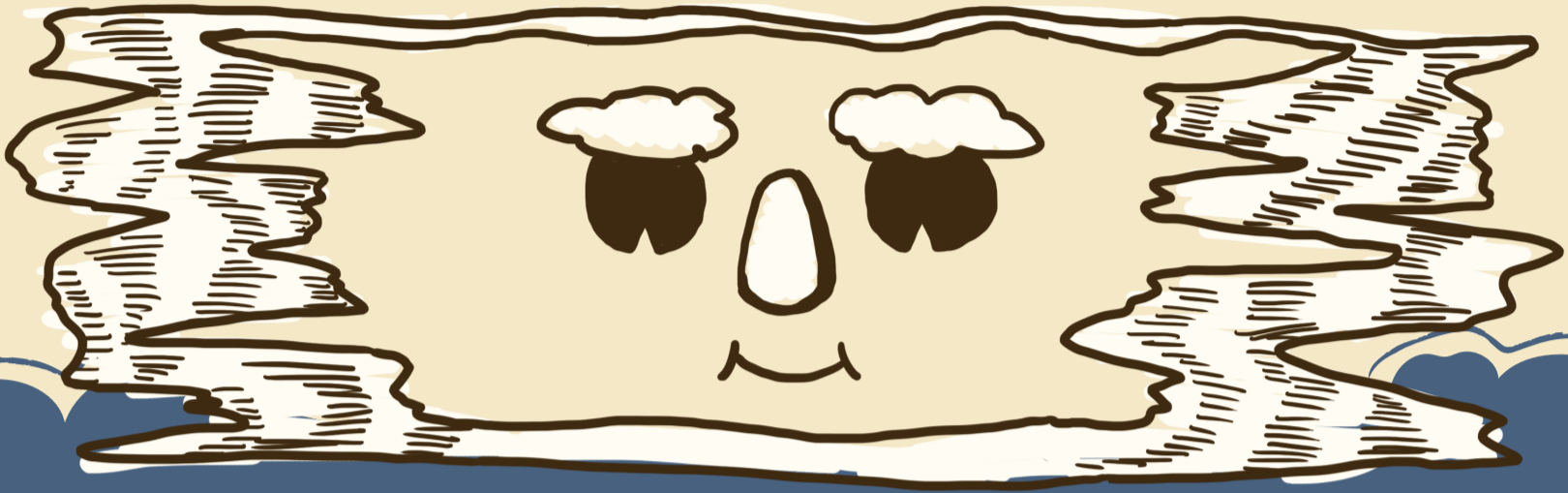
UKKO, VETEHINEN JA TAPIO -TOTEEMI

TEE NÄIN:

Leikkaa toteemipaalun osat irti viivoja pitkin. Aseta osat ohjeen mukaan:

UKKO-TOTEEMI

VETEHINEN-TOTEEMI

TAPIO-TOTEEMI

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

CC BY-NC ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Piirrä ja luo oma toteemipaalu.

MOI

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

MOI

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

MOI

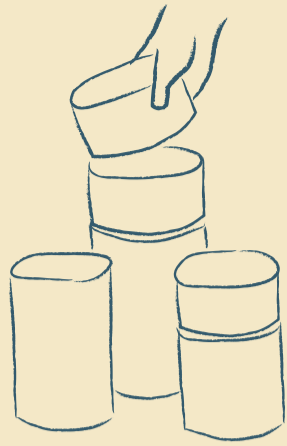
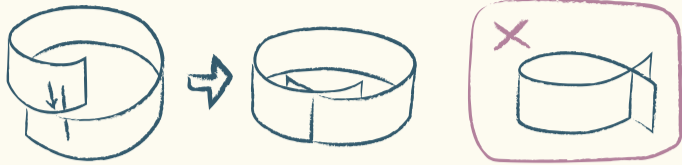
HALTIJAN ARVOITUS, 2020

Tehtävä 4: Haltijan toteemi

TOTEEMIPAALUN OSAT

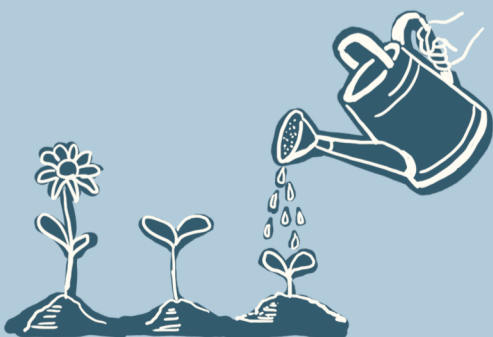
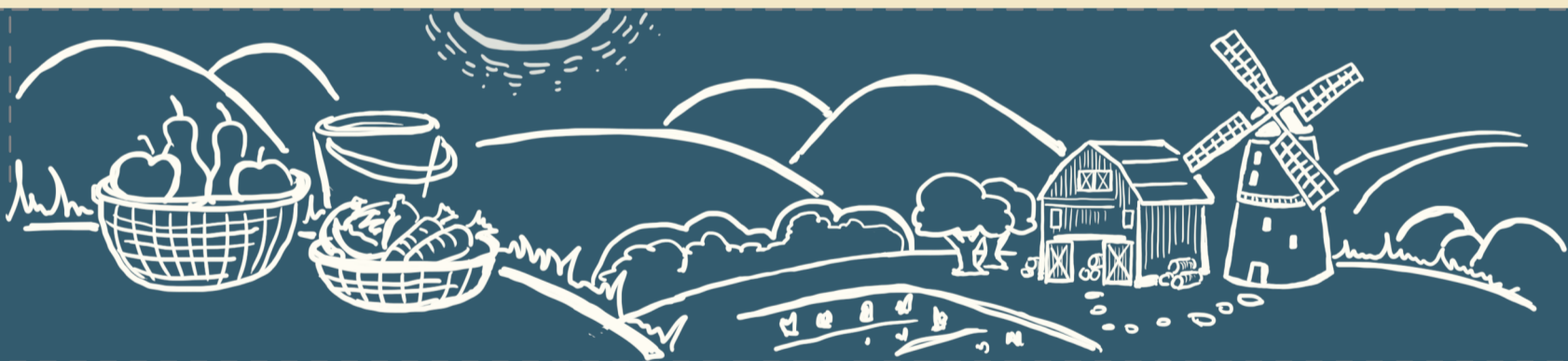
TEE NÄIN:

Leikkaa toteemipaalun osa irti viivoja pitkin. Aseta osat ohjeen mukaan:

Millä tavoin tarinoiden mukaan Ukko, Vetehinen ja Tapio auttavat meitä? Mitä he antavat meille? Katso toteemipaalun osia. Kerro millä tavoin tarinoiden mukaan haltijat suojelevat luontoa. Rakenna toteemipaalu! Voit aloittaa tehtävän sanomalla:

“Kiitos Ukon/Vetehisen/Tapion, meillä on...”

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

CC BY-NC ISBN 978-951-51-5375-3

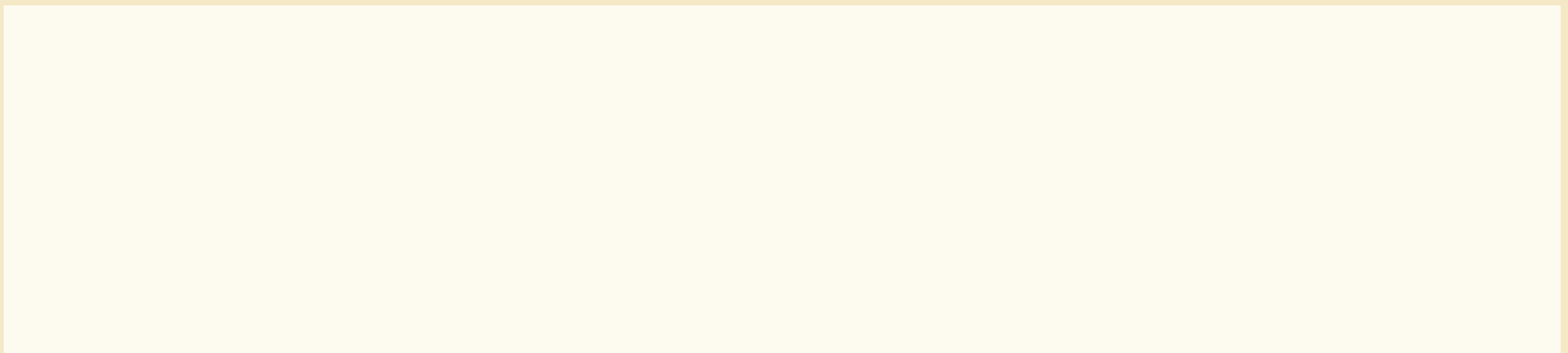
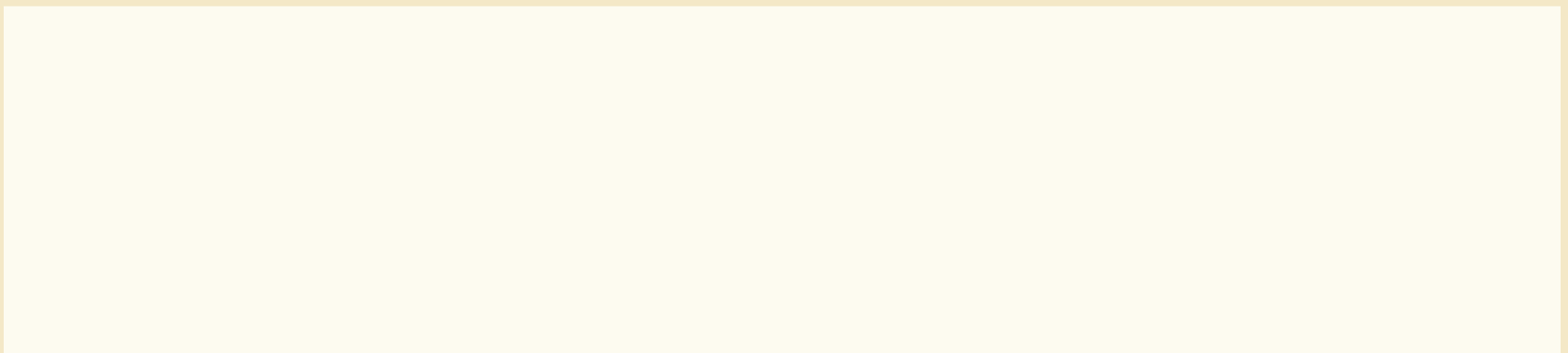
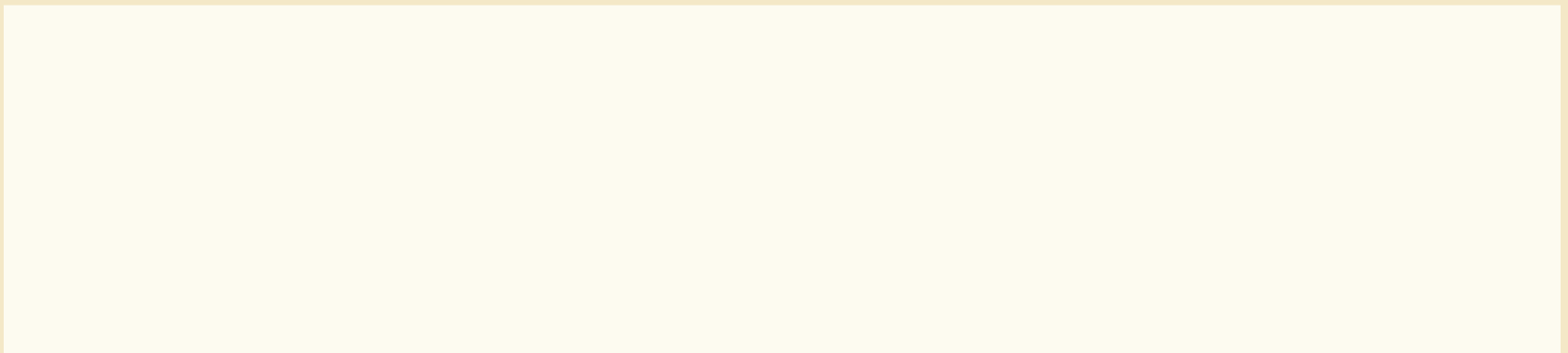
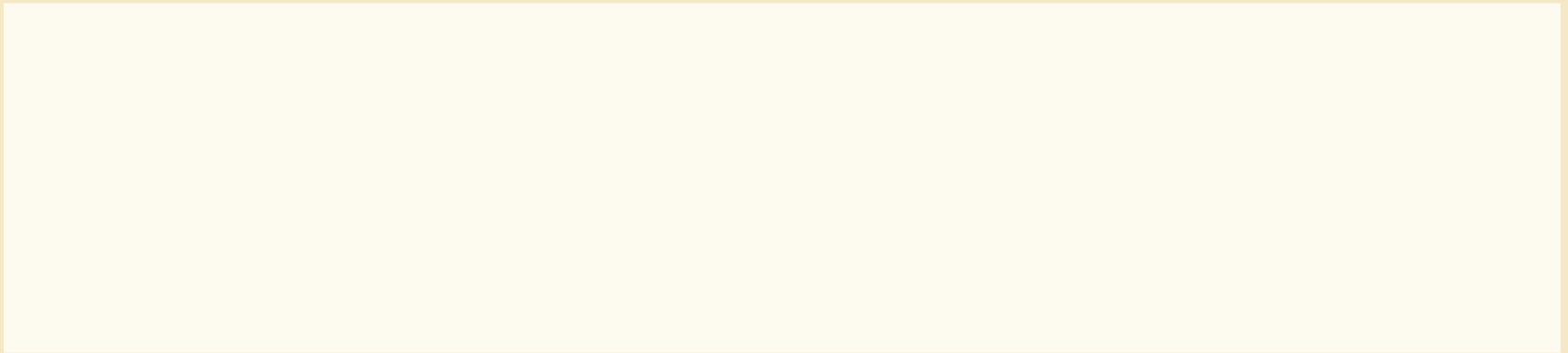
www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Piirrä ja luo omia toteemipaalun osia.

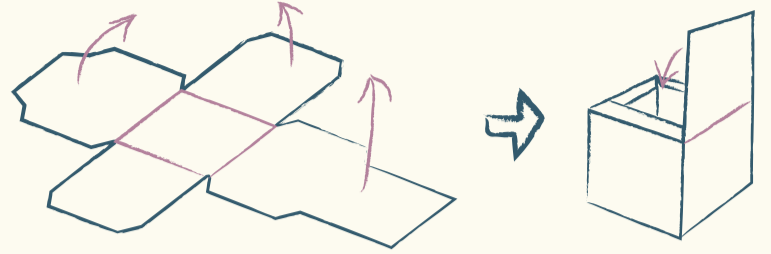

Tehtävä 5:

ENNUSTUSNOPPAT

TEE NÄIN:

Leikkaa nopat irti ja taita katkoviivoja pitkin. Teippaa reunat.

HALTIJA-NOPPA

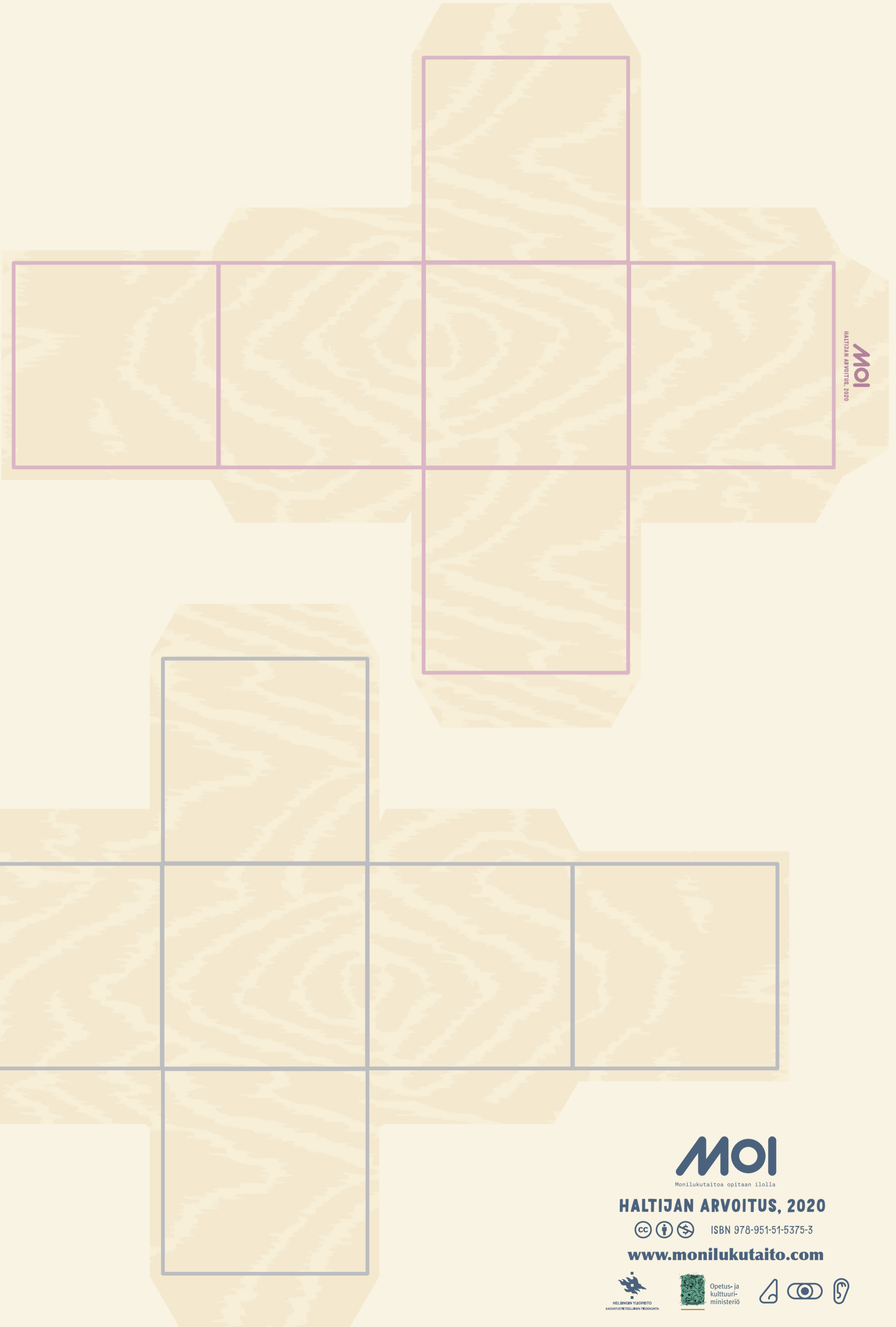
Tämä noppa kertoo mitä haltijoita tarinassa on.

MEIDÄN NOPPA

Keitä tarinassa esiintyy? Luo omat hahmosi ja piirrä ne tähän noppaan. Voit piirtää itsesi, ystäväsi, perheesi tai keitä tahansa!

 Luo omia ennustusnoppia.

MOI
Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

 ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

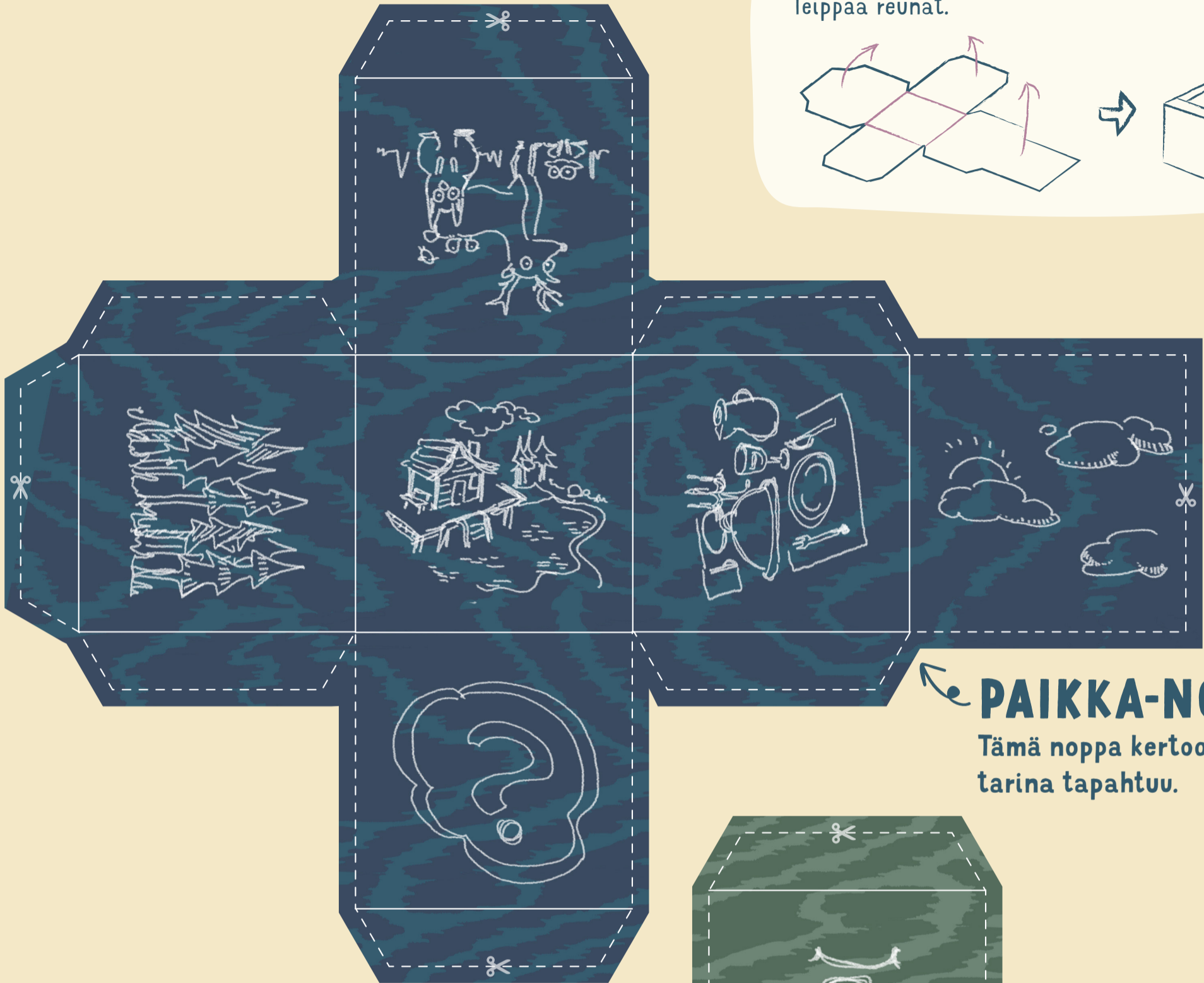
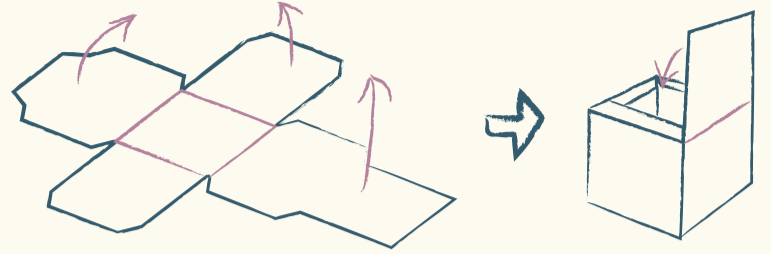

Tehtävä 5:

ENNUSTUSNOPAT

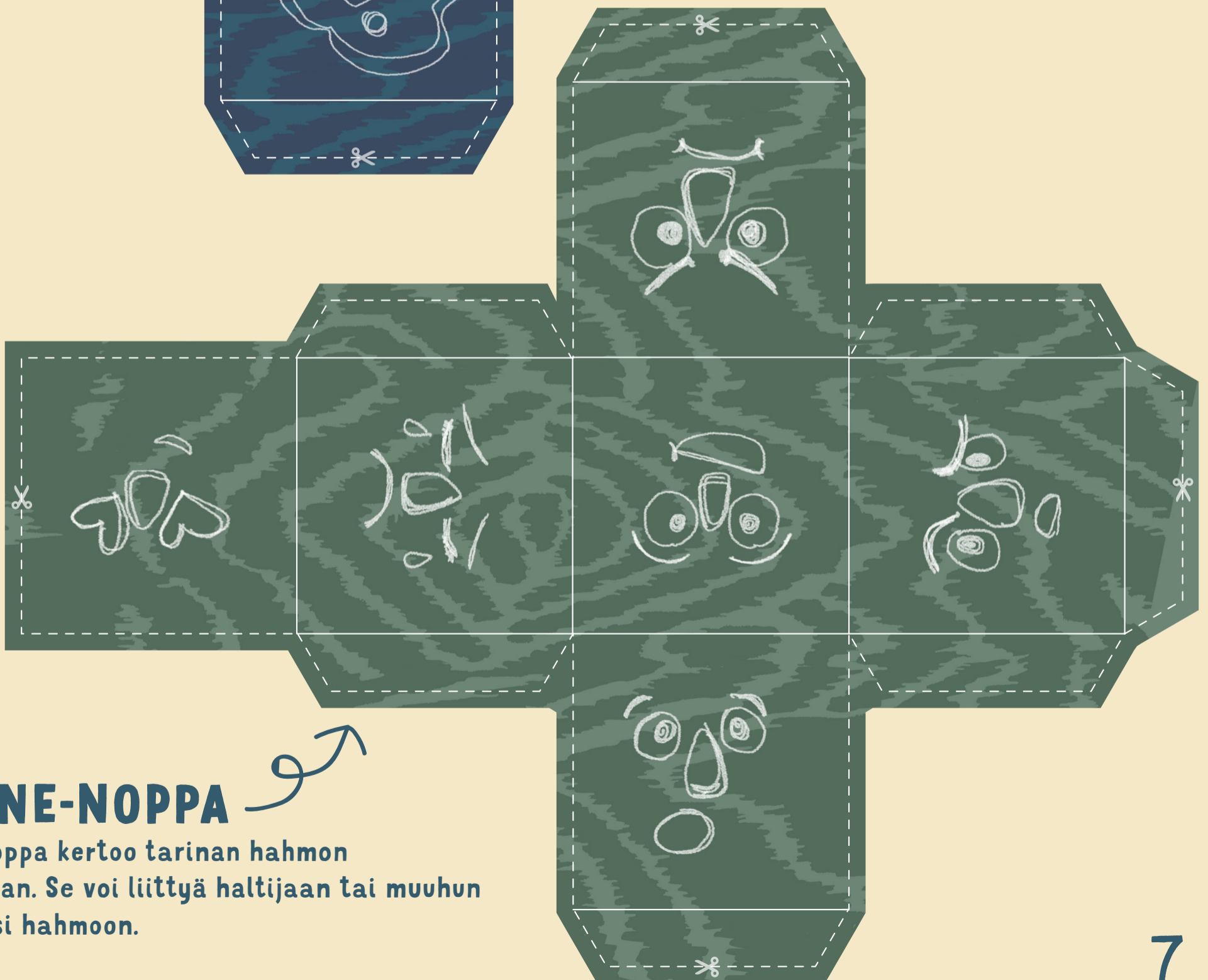
TEE NÄIN:

Leikkaa nopat irti ja taita katkoviivoja pitkin. Teippaa reunat.

PAIKKA-NOPPA

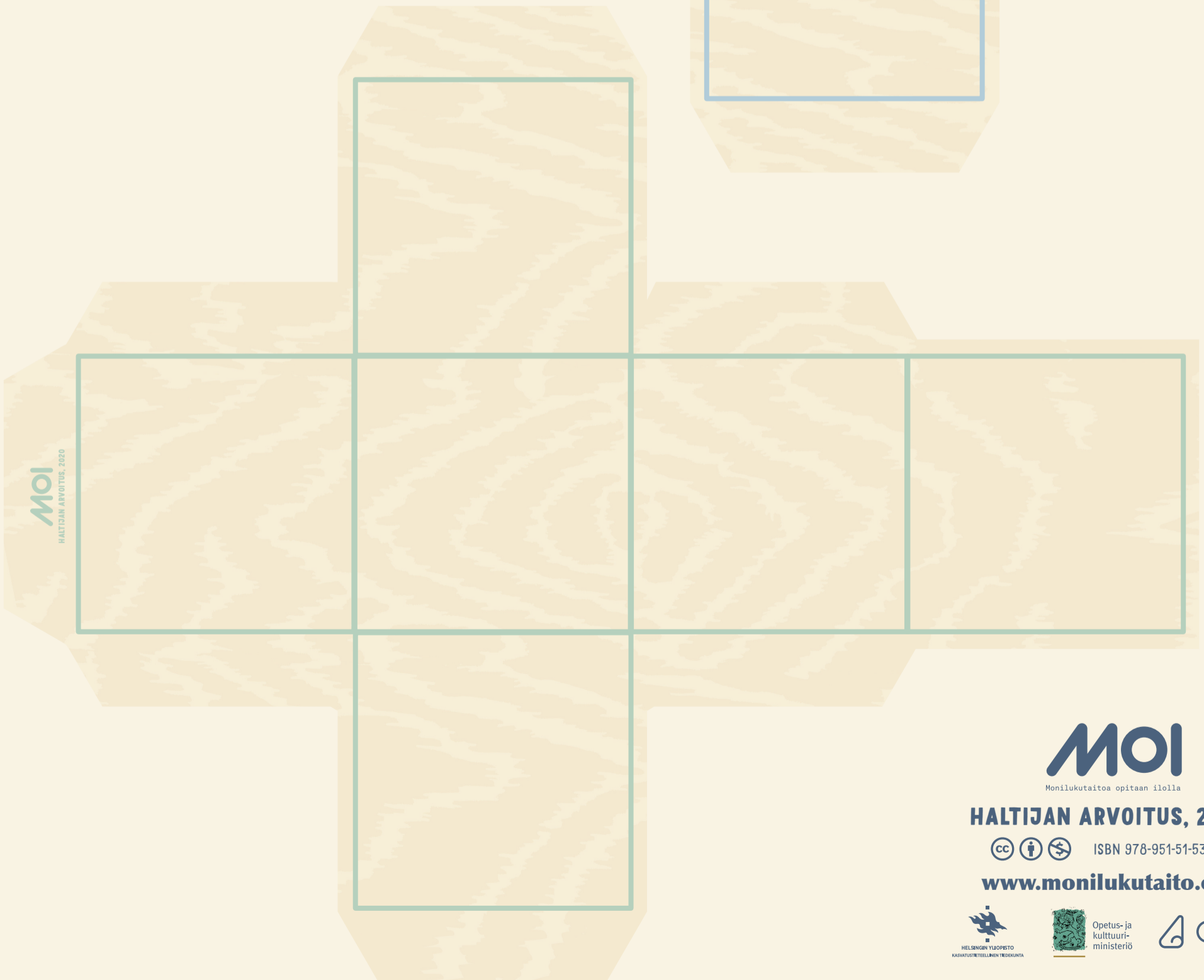
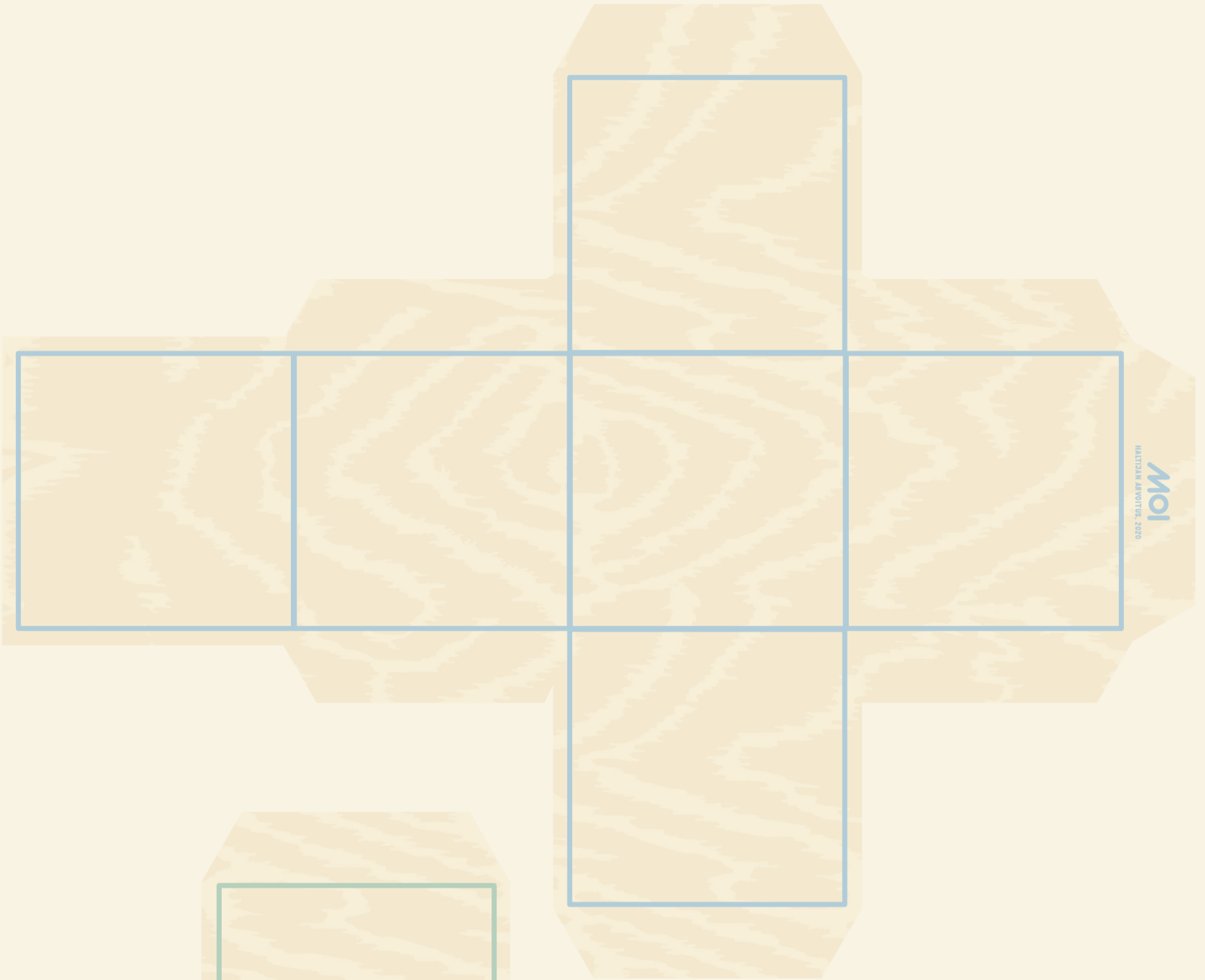
Tämä noppa kertoo, missä tarina tapahtuu.

TUNNE-NOPPA

Tämä noppa kertoo tarinan hahmon tunnetilan. Se voi liittyä haltijaan tai muuhun luomaasi hahmoon.

 Luo omia ennustusnoppia.

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

 ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Tehtävä 6:

HALTIJOIDEN HYVÄT UUTISET

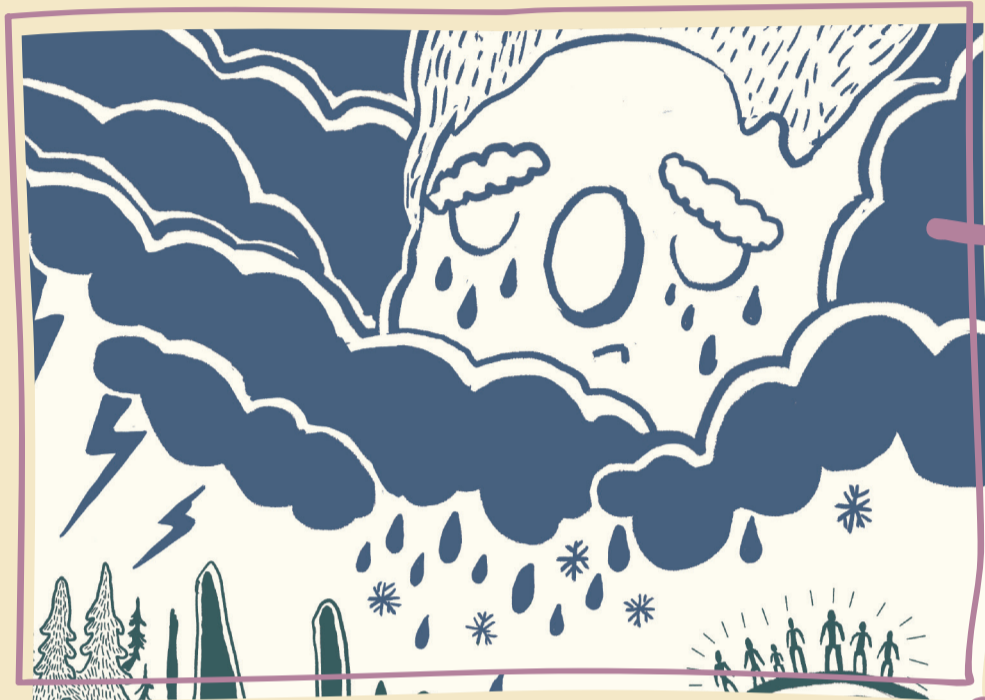
PÄIVÄMÄÄRÄ: ___ / ___ / ___ PÄIVÄN SÄÄ: _____

Anna otsikko *tarinallesi!*

_____

_____

ETSI

Miksi Ukko ei voi hyvin ja on surullinen?
Mitä sait selville?

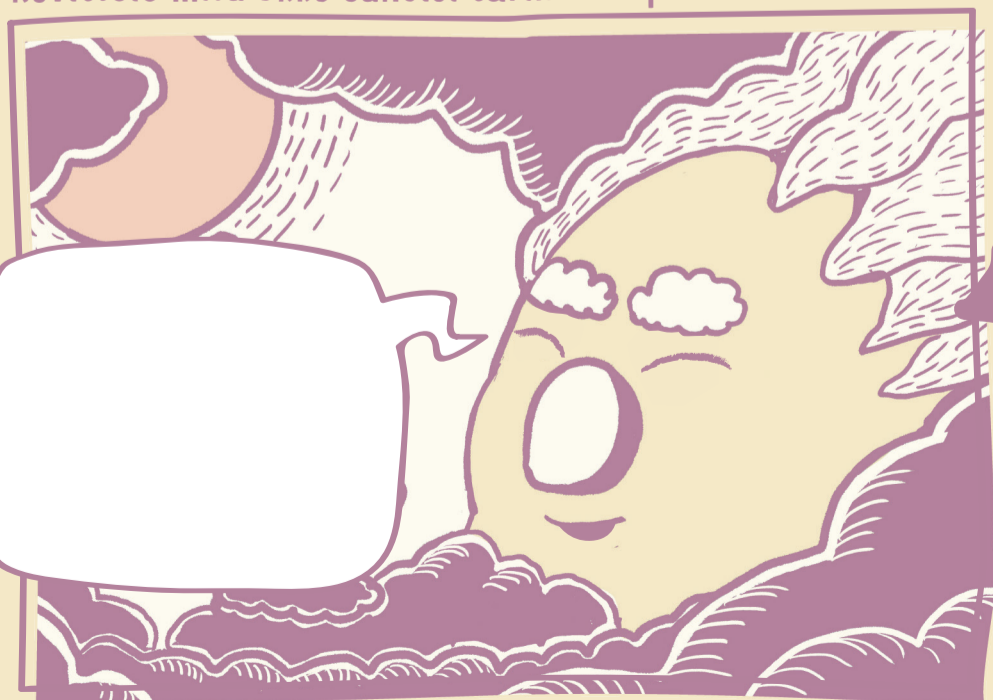
POHDI

Millä tavoin Ukko liittyy meihin ihmisiin? Mitä Ukko antaa meille? Miten saamme Ukon jälleen terveeksi?

LUO

Keksi onnellinen loppu tarinallesi!

Kuvittele mitä Ukko sanoisi tarinasi lopusta?

Lisää tilaa tarinallesi!

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

 ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Tehtävä 7: Yhteinen tulevaisuuden metsä

TOIVOMUSPUUT JA -PENSAAT

Kirjoita ja piirrä toiveesi puihin ja pensaisiin. Luo omia haltijoita, eläimiä, kasveja tai mitä tahansa tulevaisuuden metsään!

MOI

Monilukutaitoa opitaan ilolla

HALTIJAN ARVOITUS, 2020

 ISBN 978-951-51-5375-3

www.monilukutaito.com

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Hyvät tutkijat,

Tervetuloa asemalle 1 'Etsi'!

Olen niin iloinen, että olette ryhtyneet ratkaisemaan haltijan arvoitusta. Olen varma, että yhdessä pystymme selvittämään mikä Ukkoa vaivaa, ja kuinka voimme auttaa häntä voimaan paremmin. Kun kävelen metsässä, kuulen kuinka haltijat kuiskuttelevat vihjeitä korviini. Voitteko auttaa minua selvittämään mitä haltijat haluavat kertoa meille?

Kun olette selvittäneet mitä haltijoiden vihjeet tarkoittavat, on helpompi kuvitella kuinka haltijat kokevat maailman. Voitte tutkia ympäristöä kolmen taikaesineen avulla: Ukon kiikareiden, Tapion naamion ja Vetehisen lasin. Nämä taikaesineet auttavat teitä selvittämään mistä haltijat pitävät ja mistä he eivät pidä. Tämä taas auttaa meitä selvittämään miksi Ukko ei voi hyvin.

Ystävällisin terveisin,

Myrrismies

Hyvät tutkijat,

Tervetuloa asemalle 2 'Pohdi'!

Olette tehneet hyvää työtä selvittäessänne vanhaa haltijoiden kieltä ja tutkiessanne ympäristöä haltijoiden näkökulmasta. Nyt teillä on jo jonkinlainen idea siitä, mitä oikein on meneillään Ukon ja haltijoiden kanssa, mutta samalla teillä on varmasti myös paljon uusia kysymyksiä. Haluaisitteko jakaa ideoitanne ja kysymyksiänne "isolla ideoiden seinällä"? Pohditaan kysymyksiänne, kuten myös niiden vastauksia yhdessä.

Keskustelun jälkeen kuvitellaan kuinka haltijat suojelevat ja auttavat meitä. Voimme rakentaa toteemipaaluja haltijoille, kuten suomalainen vanha kansa tapasi tehdä.

Ystävällisin terveisin,

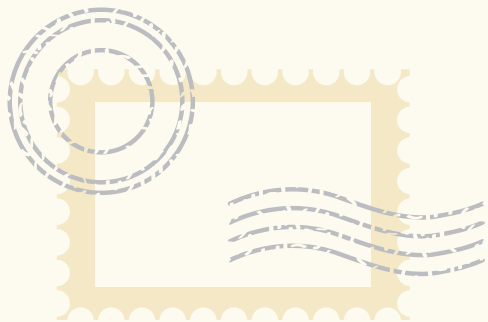

Myrrismies

Kirje 1
↓U↓KIVF↓

Kirje 2
↓U↓KIVF↓

MOI
Muistikustannus osasto
HALTIJAN ARVOITUS, 2020

MOI
Muistikustannus osasto
HALTIJAN ARVOITUS, 2020

Hyvät tutkijat,

Tervetuloa asemalle 3 'Luo'!

Olen ihmeissäni kaikista ajatuksistanne ja teoista. Olette edenneet loistavasti tämän arvoituksen ratkaisemisessa. Nyt on aika koota yhteen mitä kaikkea olette saaneet selville ja oppineet Ukosta ja muista haltijoista. Tarkastellaan myös ajatuksianne siitä, kuinka voimme auttaa Ukkoa voimaan paremmin.

Voisitteko auttaa minua ennustamaan tulevaisuutta? Jos hyödynnätte oppimaanne ja tutkitte kuvioita sekä symboleja, jotka näette maagisissa ennustusnopissani, voitte luoda tarinoita tulevaisuudesta. Meidän täytyy myös jakaa ajatuksemme ja ideat ystävien kanssa. Tuotetaan yhdessä uutta tietoa ja hyviä uutisia, sekä kerrotaan koko maailmalle miten auttaa Ukko voimaan taas hyvin.

Viimeiseksi voimme luoda yhteisen "tulevaisuuden metsän" esittämällä toiveita ja kuvittelemalla onnellisen tulevaisuuden kaikille. Pidetään yhdessä näyttely ja kutsutaan kaikki ystävämme kokemaan tulevaisuuden metsä!

Ystävällisin terveisin,

Myrrismies

Hyvät tutkitjat,

Kiitos paljon kun autoitte Ukkoa ja haltijoita!

Haluan kiittää teitä jokaista siitä, että olette työskennelleet ahkerasti arvoituksen ratkomisen eteen. Ukko on nyt paljon iloisempi ja vahvempi, sillä hän tietää kuinka paljon hänestä välitetään. Tämä taival on osoittanut, kuinka suuretkin ongelmat saadaan ratkottua, kunhan työskentelemme yhteisen päämäärän eteen. Auttaaksemme haltijoita, meidän täytyy jatkaa yhteistyötä ja jakaa mitä olemme oppineet. Meidän täytyy myös kertoa kaikille kuinka tärkeää on löytää tasapaino maailmassa, jotta kaikki voivat elää onnellisesti yhdessä.

Haltijat ja minä tahtoisimme palkita teidät diplomilla, kiitoksena kaikesta utterasta työstänne.

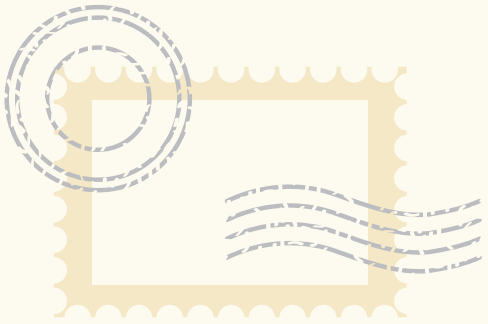
Nähdään pian ja voikaa hyvin!

Ystävällisin terveisin,

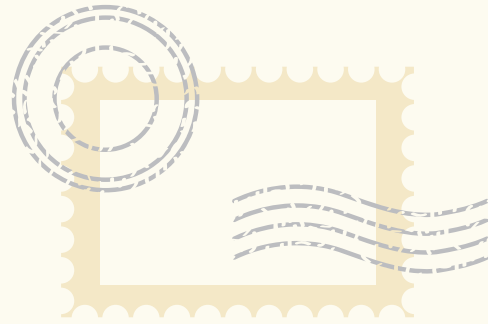

Myrrismies

Kirje 4
↓U↓KIDF↓

Kirje 3
↓U↓KIDF↓

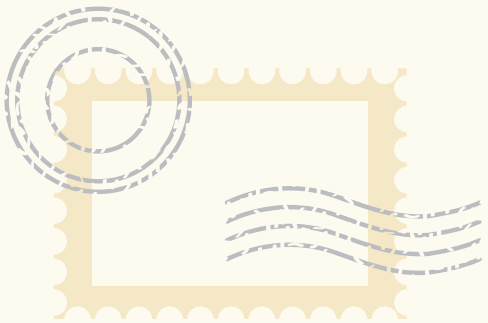
MYRRYSMIES

Myrrysmies

MYRRYSMIES

Myrrysmies

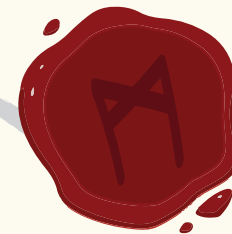
↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓

MOI
Monikulttuuriset opettajat liitolla
HALTIJAN ARVOITUS, 2020

MOI
Monikulttuuriset opettajat liitolla
HALTIJAN ARVOITUS, 2020

Kiitos kun autoit Ukkoa ja luonnon haltijoita!

Haltijan arvoitus

MIHIN DIPLOMI

----- ON OSALLISTUNUT
TUTKIMUKSEEN JA HALTIJAN
ARVOITUKSEN SELVITTÄMISEEN.

Päivämäärä: _____
Terveisin, Myrrysmies ja haltijat

Ukko

Myrrysmies

Tapio

Vetehinen